Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen

Ympäristöministeriön selvitys O 49/2017 vp

Ympäristövaliokunta 20.10.2017
Aluesuunnitteluneuvos Ulla Koski
Ympäristöministeriö

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisen lähtökohdat

Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin (2014) tulokset

- Tavoitteet ovat ohjanneet alueidenkäyttöä kestävään suuntaan edistämällä ja varmistamalla valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottamista kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.
- Tavoitteet ovat parantaneet kaavojen laatua ja selkeyttäneet kaavaohjausta.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelma

- Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi.

Vastataan alueidenkäytön tulevaisuuden haasteisiin ja edistetään kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa

Ei muutoksia maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyyn oikeusperustaan tai oikeusvaikutuksiin

Valmisteluprosessi

Asian valmistelu yhteistyöryhmässä 17.3.2016 - 15.4.2017

- Alueidenkäyttöön vaikuttavien keskeisten ilmiöiden ja tulevaisuuden haasteiden tarkastelu
- Alustavat tavoiteaihiot
- Sidosryhmäseminaari ja webropol -kysely
- SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi valmistelun rinnalla
    - ➢ Luonnos valtioneuvoston päätökseksi

Luonnos lausunnoilla 8.5. - 30.6.2017

- Lähes sata lausuntoa, joista on laadittu lausuntoyhteenveto
- Palautteen analysointi ja huomioon ottaminen luonnoksen työstämisessä ehdotukseksi
    - ➢ Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi

Ympäristöministeriön selvitys eduskunnalle 20.10.2017

- Käsittely ympäristövaliokunnassa
- Keskustelu täysistunnossa 29.11.2017
    - ➢ Valtioneuvoston päätös

Alueidenkäyttöön vaikuttavat keskeiset haasteet

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siirtyminen vähähiiliseen yhteiskuntaan
- Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen
- Kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttäminen
- Elinkeino- ja yritysrakenteiden nopea uudistuminen
- Kaupungistuminen ja yhdyskuntarakentamisen keskittyminen
- Palvelujen keskittyminen ja digitalisoituminen
- Väestön ikääntyminen

Tavoitteiden uudistamisen periaatteet

- Tavoitteet ovat sisällöltään maankäyttö- ja rakennuslain 22 § mukaisia; valtakunnallinen merkittävyys ja selkeä alueidenkäytön ulottuvuus
- Otetaan huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 1 §:n yleiset tavoitteet ja 5 §:n alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet
- Tavoitteet koskevat aidosti valtakunnallisia asioita, jolloin paikallisille maankäyttöratkaisuille jää tarvittavaa liikkumatilaa
- Tavoitteet eivät ole päällekkäisiä erityislainsäädännön kanssa
- Tavoitteet eivät sisällä konkreettisia infrastruktuurihankkeita
- Tavoitteet ovat mahdollisimman täsmällisiä, yksiselitteisiä ja keskenään johdonmukaisia
- Tavoitteita ei sidota tiettyihin suunnittelutasoihin tai viranomaisiin
- Tavoitteita ei jaeta yleis- ja erityistavoitteisiin
- Tavoitteissa ei nimetä erikseen tiettyjä hallinnollisia alueita tai luonnonmaantieteellisiä aluekokonaisuuksia
- Tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta voidaan seurata

Lausuntojen keskeiset viestit ja huomiot, 1

- Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita pidetään tärkeänä ja tarpeellisena osana alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää

- Tavoitteiden uudistamista pidetään tarpeellisena ja keskeisiä periaatteita kannatetaan

- Luonnoksessa on onnistuttu hyvin keskittymään valtakunnallisesti merkittäviin asioihin

- Luonnoksessa esitettyjä tavoitteita pidetään ajankohtaisina ja hyvin perusteltuina

- Myönteistä palautetta avoimesta ja vuorovaikutteisesta valmistelusta

Lausuntojen keskeiset viestit ja huomiot, 2

- Tavoitteet ovat selkeytyneet.
- Suhde erityislakeihin on huomioitu hyvin.
- Tavoitteiden yleispiirteisyys jakaa mielipiteitä. Yhtäältä yleispiirteisten tavoitteiden katsotaan antavan joustavuutta. Toisaalta katsotaan, että tavoitteiden vaikuttavuus, ohjaavuus ja velvoittavuus voivat kärsiä. Tavoitteisiin esitettiin täsmennystarpeita.
- Tavoitteisiin esitettiin täydentämistarpeita erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen sekä luonnon monimuotoisuuden ja ekologisten yhteyksien osalta.

Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi

1 Alueidenkäytön ratkaisuilla vaikutetaan tulevaisuuteen
- 1.1 Alueidenkäyttö tukee siirtymistä vähähiiliseen yhteiskuntaan
- 1.2 Luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön kestävää käyttöä edistetään
- 1.3 Alueidenkäytöllä luodaan mahdollisuuksia elinkeinojen uudistumiselle
- 1.4 Kaupungistuminen tarjoaa mahdollisuuksia ja luo haasteita

2 Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden lähtökohdat
- 2.1 Tavoitteiden oikeusperusta
- 2.2 Tavoitteiden merkitys kansainvälisten velvoitteiden ja sopimusten täytäntöönpanossa
- 2.3 Maakuntauudistus

3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- 3.1 Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- 3.2 Tehokas liikennejärjestelmä
- 3.3 Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- 3.4 Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- 3.5 Uusiutumiskykyinen energiahuolto

4 Tavoitteiden keskeiset vaikutukset

5 Tavoitteiden oikeusvaikutukset

6 Päätöksen voimaantulo ja toimeenpano

7 Muutoksenhaku

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiselle sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.

Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Suurilla kaupunkiseuduilla vahvistetaan yhdyskuntarakenteen eheyttä.

Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikkumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä.

Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

Tehokas liikennejärjestelmä

Edistetään valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmukohtien toimivuudelle.

Turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenne- ja viestintäyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet
sekä kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.

Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys tai riskit hallitaan muulla tavoin.

Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelyratapihat sijoitetaan riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.

Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.

Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.

Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Varaudutaan uusiutuvan energian tuotannon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Tuulivoimalat sijoitetaan ensisijaisesti keskitetysti usean voimalan yksiköihin.

Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

Lisätietoja: www.ym.fi/vat-uudistus

Kiitos!